

ÖĞRENCİLERİN COVID 19 SÜRECİNDE UZAKTAN EĞİTİM İLE İLGİLİ YAŞADIĞI SORUNLAR VE OLASI ÇÖZÜM YOLLARI (Araştırma Makalesi)

Aytekin KARBEBAYZ (*), Kübra YURTDAKAL (**), Murat KURT (***)

Öz

Dünya genelini etkisi altına alan korona virüsün hayatın her alanında olumsuz etkileri olmuştur. Çünkü bu virüs, insan hayatını ciddi oranda etkilemiş, hatta ölümlere neden olmuştur. Ülkeler tarafından virüsün yayılımını engellemek için, başta sosyal etkileşim olmak üzere birçok etkinlik yasaklanmıştır. Bu yasaklardan biri de okulların yüz yüze eğitimine ara verilmesidir. Bu çalışmada amaç; öğrencilerin Covid 19 sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili yaşadığı sorunları ve olası çözüm yollarını belirlemektir. Çalışmada öğrenci görüşlerini belirlemek için fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmada maksimum çeşitlilik örneklem seçme yöntemi kullanılarak 2020-2021 eğitim-öğretim yılında 10 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Öğrenciler tarafından uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlar olarak; uzaktan eğitim platformlarının kullanımının zor olması, öğretmen ve öğrencilerin etkili bir şekilde bu platformu kullanamaması, bu platformu kullanırken öğretmen ve öğrenciden kaynaklı bazı sorunların olması gibi birtakım olumsuzluklar ileri sürülmüştür. Öğrenciler bu sorunlara; ara yüzün sade olması ve önceden ara yüzün öğrencilere tanıtılması, bu platformların kullanıcılarına yönelik memnuniyet anketinin olması gibi çözümler ortaya atmıştır. Araştırmanın sonucuna göre de çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, Uzaktan Eğitim, Sorunlar, Çözümler, Yüz Yüze Eğitim.

- *) Doktora Öğrencisi, Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, (e-posta: aytekinarbeyaz@gmail.com)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1483-5581>
- **) Sivas İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Ar-Ge Özel Büro, Sivas, (e-posta: kyurtdakal@gmail.com)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8426-9055>
- ***) Doç. Dr., Amasya Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı
(e-posta: muratkurt60@hotmail.com). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1155-9339>

Students' Problems with Distance Education in the Covid 19 Process and Possible Solutions

Abstract

The corona virus, which has taken the whole world under its influence, has had negative effects in all areas of life. Because this virus has seriously affected human life and even caused death. In order to prevent the spread of the virus by countries, many activities, especially social interaction, are prohibited. One of these prohibitions is the suspension of face-to-face education in schools. The aim of this study; The aim is to determine the problems and possible solutions that students experience regarding distance education during the Covid 19 process. In the study, the phenomenology method was used to determine student views. A semi-structured interview form developed by the researchers was used as a data collection tool. In the study, using the maximum diversity sampling method, 10 students were interviewed in the 2020-2021 academic year. The data obtained were interpreted by the content analysis method. As the problems encountered in distance education in the study, students; distance education platforms are difficult to use, teachers and students cannot use this platform effectively, While using this platform, it has been suggested that there are some problems caused by teachers and students. As a solution, students; the simple interface and the introduction of the interface to the students beforehand, Solutions such as having a satisfaction survey for the users of these platforms have been put forward. According to the results of the research, various suggestions were made.

Keywords: Covid 19, Distance Education, Problems, Solutions, Face to Face Education

1. Giriş

Dünya birçok unsurdan etkilenecek sürekli bir değişim ve gelişim yaşamaktadır. Dünya sürekli değişim içerisinde (Şahin ve Avan, 2020). Bilhassa insan hayatını etkileyen unsurlar diğerlerinden daha önde gelmektedir. Çünkü insan yaşamı değerlidir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 17. maddesinde de yer verilen " Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir" (Türkiye Cumhuriyeti Anayasa, 1982, s.5) ifadesi ile insan yaşamının ne kadar değerli olduğu anlaşılmaktadır. Çin'in Wuhan eyaletinde başlayan ve Türkiye'ye de ulaşan korona virüs, insan hayatını olumsuz etkilemiş, hatta sayısız ölümlere neden olmuştur. Şuan devam eden korona virüs salgını insanların hayat tarzını etkilemiş, insanoğlunun geleceğini tehlikeye atmıştır (Firdoussi, Lachgar, Kabaili, Rochdi, Goujdami ve Firdoussi, 2020). Dünya üzerinde geçmişten beri birçok salgın görülmüştür ancak, bunlar içerisinde bulunan korana virüs inanılmaz derecede hızlı yayılmaktadır (Firdoussi vd., 2020). İnsan yaşamına ciddi bir etkisi olan korona virüs dünya üzerinde hızla yayılmıştır (Downey, 2020; Syauqi, Munadi ve Triyono, 2020). Ülkeler bu durumun önüne geçmek için birçok etkinliği iptal etmiş, insanların evde kalması için sokağa çıkma yasakları getirmiştir (Karbeyaz ve Kurt, 2020; Karbeyaz

ve Karamustafaoğlu, 2021). Bundan başka salgın, toplum üzerinde ciddi derecede ekonomik, sosyal ve eğitimsel etkisi olmuştur (Firdoussi vd., 2020). Türkiye’de de 2020 Mart ayından itibaren görülmeye başlayan virüs nedeni ile bu durumun yansımaları olarak insanlara seyahat kısıtlaması getirilmiş, pazar ve lokantalar kapatılmış, hatta sokağa çıkma yasakları getirilmiştir. Bu şekilde insanlar arası fiziksel mesafe artırılmış ve böylece virüsün bulaşma riskinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bu yasaklardan eğitim faaliyetleri de olumsuz etkilenerek okullarda verilen yüz yüze eğitime ara verilmiş ve böylece öğrencilerin evde kalması sağlanmaya çalışılmıştır. Korona virüsün yayılması ve iletilmesini önlemek için okullarda verilen yüz yüze eğitim durdurulmuştur (Firdoussi vd., 2020; Syaqui vd., 2020). Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bu soruna hızlıca bir çözüm getirmeye çalışmış ve hâlihazırda var olan Eğitim Bilişim Ağı’na (EBA) yönelmiştir. Pandemi nedeni ile MEB, EBA’yı devreye sokarak EBA’nın hem internet hem de Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) üzerinden izlenmesini sağlamıştır (Karbeyaz ve Kurt, 2020). MEB ileriki süreçte de eğitimin daha etkili olması adına EBA üzerinden 13.04.2020 tarihinden itibaren canlı ders uygulamasını hayata geçirmiştir. Böylece bir nebze de olsa öğrencilerin pasif iletişimden aktif iletişime geçmesi hedeflenmiştir.

1.1. Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim; bilgisayar, tablet, mobil telefon gibi araçlar kullanılarak bilginin internet aracılığıyla, uzak mesafelere kadar aktarılmasıdır. Uzaktan eğitim sayesinde öğrenciler yeni bilgiler elde etmekte, kendi bilgilerini oluşturmakta ve mutlu olmaktadır (Berg, 2020). Uzaktan eğitim ile üç tür etkileşim kurulmakta olup bu etkileşimler şunlardır (Berg, 2020): içerik, öğretmen ve öğrenci etkileşimidir. Uzaktan öğretim internet üzerinden gerçekleştirilen bir online öğrenmedir. Online öğrenme öğrenciyi merkeze alarak öğrenmeyi kolaylaştıran bir teknolojidir (Berg, 2020). İnsanlar bilgisayar ve internet kullanarak dünya çapında birbirleri ile etkileşime geçmektedir (Swan, 2002). İnternet aracılığıyla ilgimizi çeken devasa miktardaki bilgiye ulaşılmaktadır (Swan, 2002). İnternete dayalı öğretimin öğrencilerin bilgi ve becerisinin geliştirilmesinde birçok faydası olmaktadır (Janicki ve Liegle’den aktaran Swan, 2002).

Bilgisayar ve internetin dünya çapında yaygınlaşması; öğrencilere nitelikli öğretim için daha etkili destek sunmaktadır (Woo ve Reeves, 2007). Online öğrenme ile öğrenciler merkeze alınarak, sadece deneyim ve beceriler değil ayrıca öğrencilere hayat boyu süren iyi bir öğrenme çevresi sağlanmaktadır (Yu, Tian, Vogel ve Kwok, 2010). İnternet ile kişiler kendi öğrenmelerini video vb. gibi kaynaklar kullanarak yönetmekte, uzak mesafelerdeki kişiler ile etkileşim kurabilmektedir (Bandura, 2002). Online gibi yeni teknolojiler, kuşkusuz toplumsal sistemlerde bireylerin hayatını derinden etkiler (Bandura, 2002). Bilişim teknolojileri insanlar için pozitif bir güç olarak küreselleşmeye ve toplum için ihtiyaç duyulan bilginin elde edilmesine olanak sağlar (Bandura, 2002).

Virüsün yayılmasını durdurmak için yüz yüze eğitime ara verilmiş, bunun çözümü olarak da gelişmiş eğitimsel programlar internet sayesinde öğrencilere sunulmaya başlanmıştır (Firdoussi vd., 2020). Ülkeler çapında uzaktan öğretim pandemi nedeni ile hızlı bir

şekilde uygulamaya sokulmuştur (Firdoussi vd., 2020). Bu amaç için 96 ülke online kütüphaneler, videolar, online eğitim kanalları TV yayınları toplumlarına hizmet sunmuştur (Firdoussi vd., 2020). Yalnız devasa bir kitlesi olan uzaktan öğretimin öğrenci boyutuna geçişte göz ardı edilemeyecek birtakım unsurları bulunmaktadır (Firdoussi vd., 2020):

- Ekonomik boyut; altyapı, donanım, internet masrafı, programlar...
- Psikolojik boyut; geleneksel eğitimden online öğrenmeye geçiş...
- Sosyal boyut; teknolojinin doğru kullanılması, yönetim, düzenleme, güvenlik, bilginin doğruluğu, oluşumlar, uluslararası davranışlar...
- Çevresel boyut; evden eve, neyi tanımlamak, ilaç, tıp, geribildirim...

şeklindedir. Türkiye’de de MEB, EBA’yı hızlı bir şekilde devreye sokmuş ve sürekli geribildirimler ile EBA’yı yenilemiştir. Tabii ki yüz yüze eğitim istenilen bir durumdur ancak; insan sağlığının virüs nedeni ile tehlikeye girmesi ile MEB’i bu çözüme sevk etmiştir. MEB 2010 yılında “Fırsatları Arttırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi” (FATİH) projesini hayata geçirmiştir (Bakırcı ve Kılıç, 2021). Bu proje ile öğrenciler, çeşitli içerikler sayesinde farklı duyu organları işe koşularak birçok içerikle karşı karşıya kalacak ve böylece eğitimde fırsat eşitliğinden daha iyi bir şekilde sağlanacaktır (Bakırcı ve Kılıç, 2021). FATİH Projesi ile birçok okula internet erişimi olan etkileşimli akıllı tahta imkânı sunulmuş, öğrencilere tablet dağıtılmış ve 2012 yılında da EBA kurulmuştur (Bakırcı ve Kılıç, 2021). Pandemi öncesinde EBA, 2020 yılına kadar yüz yüze eğitimin yanında öğrencilere destek olması amacıyla hizmet vermiş, 2020 Mart ayında virüsün Türkiye’ye ulaşması ile de uzaktan öğretimin ana unsuru olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bunun için MEB, EBA üzerinde bulunan hem içerik hem de diğer bileşenlerin sürekli daha iyi olması için ciddi çabalar sarf etmiştir. Salgının Türkiye’deki ilk döneminde dersler, öğrencilerin sadece öğretmenden dersi dinlemesi şeklinde gerçekleştirilmekteydi ama MEB tarafından 13 Nisan 2020 tarihinden itibaren EBA üzerinden canlı ders yayınına başlanmıştır. Böylece iletişimde pasif olan öğrencilerin bir bakıma aktif hale geçmesi amaçlanmıştır. Öğrenciler EBA sayesinde kendi hızı ile öğrenme fırsatı bulmakta, okul dışında eğitim vermesi ile de sürekli eğitim alma imkânı sağlamaktadır (Bakırcı ve Kılıç, 2021). FATİH Projesinin ana bileşenlerine bakılacak olursa (MEB, 2015): Öğretim programlarında etkin bilgisayar teknolojilerinin kullanımı (BT), donanım ve yazılım alt yapısının sağlanması, eğitsel e-içeriğin sağlanması ve yönetilmesi, öğretmenlerin hizmet içi eğitimi, bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BT kullanımının sağlanması şeklindedir. Her uygulamada olduğu gibi devasa bir yapıya sahip olan EBA’nın öğretmen ve diğer kullanıcılar tarafından sürekli ziyaret edilerek, yapısı ile ilgili MEB’e geribildirimler vermesi, uygulamanın daha iyi olmasını sağlamaktadır (Bakırcı ve Kılıç, 2021). MEB, EBA’da yaşanan birtakım bağlanma ve ders işleme ile ilgili sorunlar nedeniyle 25.08.2020 tarihinde canlı dersin diğer uzaktan öğretim platformları üzerinden yapılabileceği kararını almıştır. Böyle olunca EBA’da meydana gelen aksaklıklar öğretmenleri Zoom vb. uzaktan öğretim platformları üzerinden canlı dersler yapmaya sevk etmiştir. Bu gelişmelere rağmen özellikle internet alt yapısının yetersiz olduğu kırsal yerlerde bulunan öğrencilerin bu imkânlardan yararlanması kentlerde yaşayan öğrencilere nazaran daha düşüktür. Türkiye İstatistik Kurumu

her on hanenin sekizinde (%79) internet probleminin yaşandığını ifade etmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu [TUİK]'ndan aktaran Bakırcı ve Kılıç, 2021).

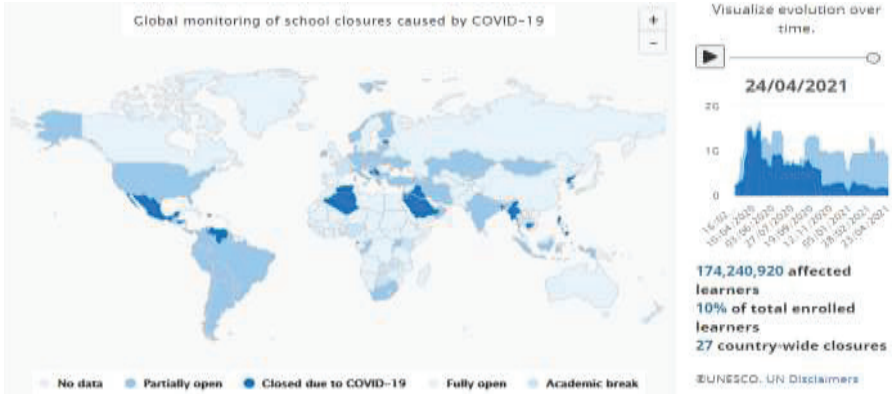
1.2. Uzaktan Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Çevrim içi kursların öğrenciler arasındaki iletişimin gelişmesine ve öğrencilerin pozitif deneyimler yaşamasına katkı sunmaktadır (Swan, 2002; Woo ve Reeves, 2007; Berg, 2020). Online ağlar öğrencilerin sosyal öğrenme süreçleri ve öğrenme çıktılarına pozitif etkisi olmakta, öğrencilere sürdürülebilir öğrenme çevresi vermekte ve okul kültürünün paylaşılmasını sağlamaktadır (Yu, Tian, Vogel ve Kwok, 2010; Berg, 2020). Online öğrenme ile öğrenciler bilgi ve beceriyi daha iyi kazanmakta, kendi hızında öğrenme imkânı bulmaktadır. EBA bireysel farklılıkları önemsemekte, yapısında bol içerik olduğu için tekrar yapma imkânı vermekte, birden fazla duyu organına hitap etmekte, öğrencilere sorumluluk yüklemekte ve öğrencilere dönüt vermektedir. Buna karşın online öğrenme öğrencilere sıradan öğrenmeden daha çok ilginç gelmemektedir (Firdoussi vd., 2020). Ek olarak EBA'da altyapı eksikliği olduğu, öğrenciyi pasifleştirdiği, içeriğinin sıkıcı olduğu ve ara yüzün iyi olmadığı ortaya çıkmıştır (Karbeyaz ve Kurt, 2020; Yüksel, 2021). Online öğrenme öğrencilerin beklentisini yeterince karşılayamamakta, yeterince deneyim yaşayamamakta ve yeterince üretken olamamaktadır. Buna karşın öğrenciler online öğrenme ile derse daha çok motive olmakta ve daha kolay öğrenmektedir (Syauqi vd., 2020). Online öğrenme öğretmenleri çok yormakta, dersler verimsiz geçmekte, öğretmenler ders sunumunda zorluklar çekmekte, dönütler az verilmekte, sınıf kontrolü zor olmakta, öğrencilerin ilgisini yeterince çekmemekte ve içerik güncel olmamaktadır. Öğrencilerin online ders sırasında bağlantı sorunları yaşadığı, internet paketinin kısa sürede bittiği ve bu durumun aile ekonomisini olumsuz yönde etkilediği, bunların da sonucu olarak öğrenciler arasında fırsat eşitliğinin yeterince sağlanamadığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ders sırasında çoklu değerlendirme yapılması, hitap ifadelerinin özenli seçilmesi, Zoom yerine Google Meet uygulamasının kullanılması, öğrencilere sürekli geri bildirim verilmesi, derste kameraların sürekli açık tutulması, derste ödül ve ceza sisteminin uygulanması, öğrencilerin ilgisini canlı tutmak için uygun yöntem-tekniklerin seçilmesi, video ile slaytların görüntü kalitesinin artırılması, öğrencilerle iyi iletişim kurulması ve tüm öğrenciler için donanım altyapı eksikliğinin giderilmesi gerekmektedir (Arıcı, 2021; Arıcı, Görgülü Arı ve Hayır Kanat, 2021). EBA'daki videolar öğrencilere eğlenceli gelmekte, birden çok duyu organına hitap etmekte ve ders konularını pekiştirmeye katkısı olmaktadır. Buna karşın videolar zihin yorgunluğuna ve içeriğe odaklanmada sorunlar yaşamaya sebep olmaktadır (Bakırcı ve Kılıç, 2021; Çilek, Uçan ve Ermiş, 2021; Karacaoğlu, Karakuş, Esendemir ve Ucuzsatar, 2021; Yeşilyurt, 2021).

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı; öğrencilerin Covid 19 sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili yaşadığı sorunlar ve olası çözüm yollarını belirlemektir.

Pandemi öncesinde öğrencilerin bilgisayar, telefon, internet gibi araç-gereçleri gereğinden fazla kullanmasının öğrencilerin sosyalleşmesine, beden ve zihin sağlığına ciddi zararlar verdiği gerekçesi ile karşı çıkmaktaydı. İnternet bağımlılığı ile kişilerde iş ve fizyolojik, ailevi ve sosyal, ekonomik ve akademik sorunlar ortaya çıkmaktadır (Young, 1998).

Şekil 1. Covid-19'un eğitim üzerine etkisi-24/04/2021; (UNESCO, 2021).

Şekil 1'de bulunan ve 22.04.2021 tarihinde UNESCO'dan elde edilen veriler incelendiğinde; korona virüsü nedeniyle yaklaşık 27 ülkeden 174 milyon öğrencinin yüz yüze eğitimden yararlanamadığı görülmektedir. Dünyada yaklaşık 1 milyar 747 bin öğrencinin olduğu düşünüldüğünde bu sayı %10 öğrenciye denk geldiği görülmektedir.

Geleceğimiz olan çocuklara iyi bir eğitim vermek adına öğretimin uzaktan eğitim platformları üzerinden verilmesinde, akıllara "Öğrencilere daha iyi nasıl eğitim verilebilir?" sorusu gelmektedir. Çünkü özellikle okul öncesi ve ilkökul öğrencilerinin gelişimi gereği sürekli oyun oynama eğilimindedir. Bu yaş aralığındaki öğrencilerin sürekli olarak ilgisinin bir noktaya çekilmesi güçtür ki uzaktan eğitimde çocuk sürekli ekran karşısında ve hareketsizdir. Böyle olunca EBA dışındaki platformlarda da verilmeye başlanan uzaktan eğitimin öğrencilerin ilgisini yeterince çekmemesinden dolayı derse katılan öğrenciler için beklenen verimin elde edilemediği hatta derse katılımın ciddi oranda azaldığı, bazı sınıflarda ise neredeyse hiçbir öğrencinin derse katılmadığı görülmüştür. Bu durumu belirginleştirmek için araştırmacı tarafından rastgele seçilen 10 öğretmene 2020-2021 eğitim öğretim yılı başında uzaktan eğitime katılan öğrenci sayıları ile 22.04.2021 tarihinde uzaktan öğretime katılan öğrenci sayıları sorulmuş ve bu bilgiler Tablo 1'e işlenerek karşılaştırılmıştır.

Tablo 1. 22.04.2021 Tarihinde Uzaktan Öğretime Katılan Öğrenci Sayıları

S.N	Branş	Cinsiyet	Toplam Öğrenci Sayısı	2020-2021 İlk Uzaktan Öğretimde Derse Katılan Öğrenci Sayısı	22.04.2021 Tarihinden Uzaktan Öğretimde Derse Katılan Öğrenci Sayısı	Azalma (%)
1	Matematik	K	22	8	6	25
2	DKAB	K	35	10	1	90
3	Matematik	K	20	8	7	13
4	Coğrafya	K	22	6	2	67
5	Matematik	K	13	9	6	33
6	Sınıf	E	15	15	11	27
7	Sınıf	E	15	7	5	29
8	Sınıf	E	9	2	3	-50
9	Matematik	K	8	8	7	13
10	Sınıf	E	9	3	1	67
Toplam			168	76	Toplam 49	35.5

Tablo 1 incelendiğinde; toplam öğrenci sayısı 168 olduğu, 2020-2021 ilk uzaktan öğretimde derse katılan öğrenci sayısı 76, 22 Nisan 2021 tarihinde uzaktan öğretime katılan öğrenci sayısı 49 olduğu görülmektedir. Buna göre 27 öğrenci uzaktan öğretime katılmamış/katılmamıştır (%35.5). Toplam öğrenci sayısı açısından incelendiğinde; 168 öğrenciden 119 öğrenci uzaktan öğretime katılmamaktadır (%70.83). Buradan uzaktan öğretime katılan öğrenci sayısının ciddi oranda azaldığı görülmektedir (%29.17). Karbeyaz ve Kurt (2020) yaptığı araştırmasında EBA içeriğinin öğrenci seviyesine tam anlamıyla uygun olmaması, ara yüzün sıkıcı olması gibi nedenlerle EBA'nın öğrencilerin ilgisini yeterince çekemediği sonucuna varmıştır. Bu çalışma ile öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Böylece sorunun ne olduğunun tespit edilip çözüm yollarının bulunması alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın problem cümlesi; öğrencilerin Covid 19 sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili yaşadığı sorunlar ve olası çözüm yolları nelerdir?

Alt Problemler:

1. Öğrencilerin uzaktan eğitim ile ilgili yaşadığı sorunlar nelerdir?
2. Öğrencilerin uzaktan eğitim ilgili yaşadığı sorunların çözümüne yönelik görüşleri nelerdir?

2. Yöntem

Bu araştırmada; araştırma problemlerine yanıt bulmak için fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji bireyler tarafından olgu ile ilgili kendi yaşanmış deneyimlerinin tanımlanmasında kullanılan, felsefe ve psikolojiden gelen bir araştırma tasarımıdır (Creswell, 2014). Bu açıklamanın özünde ilgili olguyu yaşamış bireylerin olguya ilgili düşüncelerinin önemsendiği anlaşılmaktadır (Creswell, 2014).

2.1. Örneklem

Bu araştırmaya farklı kademedeki öğrenciler dâhil edildiğinden amaçlı örneklem seçme yöntemi içinde bulunan maksimum çeşitlilik örneklem seçme yöntemi kullanılmıştır. Farklı kademedeki öğrencilerin seçilmesinin nedeni; olgu ile ilgili bütüncül bir veri elde edilmeye çalışılmasıdır. Maksimum çeşitlilik örneklem seçme yöntemi; örneklemedeki kişilerin çeşitliliğinin maksimum derecede seçilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu örneklem seçme yönteminin kullanılmasındaki amaç; çeşitlilik gösteren durumlar arasında ortak veya paylaşılan olguların varlığını araştırarak bu çeşitliliğin problemin farklı boyutlarında irdelemektir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). 10 katılımcı ile görüşme yapıldıktan sonra araştırmacılar tarafından yeteri kadar veri elde edildiği düşüncesine varılmış ve görüşmeler sonlandırılmıştır. Araştırmacı çalışmaya başlamadan önce örneklem büyüklüğünü bilemez, çalışma sırasında kavram ve süreçler birbirlerini yinelemeye başladığı zaman yeterli sayıda veriye ulaşılmış demektir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Fenomenoloji çalışmalarında örneklem büyüklüğü 3'ten 10'a kadar olması yeterlidir (Creswell, 2014). Katılımcıların demografik bilgisi Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgisi

Katılımcılar	Cinsiyet	Sınıf	Okulun Bulunduğu Yer	Toplam Girilen Canlı Ders Sayısı	Uzaktan Eğitimde Kullanılan Platform
K 1	Erkek	10	İl Merkezi	15	Big Blue Botton
K 2	Kadın	9	İl Merkezi	40	Microsoft Teams
K 3	Kadın	12	İl Merkezi	5	Zoom
K 4	Kadın	5	İl Merkezi	35	Zoom
K 5	Erkek	7	İl Merkezi	45	E-Doğa
K 6	Kadın	8	İl Merkezi	40	Eba, Zoom
K 7	Erkek	11	İlçe Merkezi	15	Eba, Zoom
K 8	Erkek	11	İlçe Merkezi	20	Eba, Zoom
K 9	Kadın	4	İl Merkezi	30	Zoom
K 10	Erkek	4	İlçe Merkezi	30	Zoom

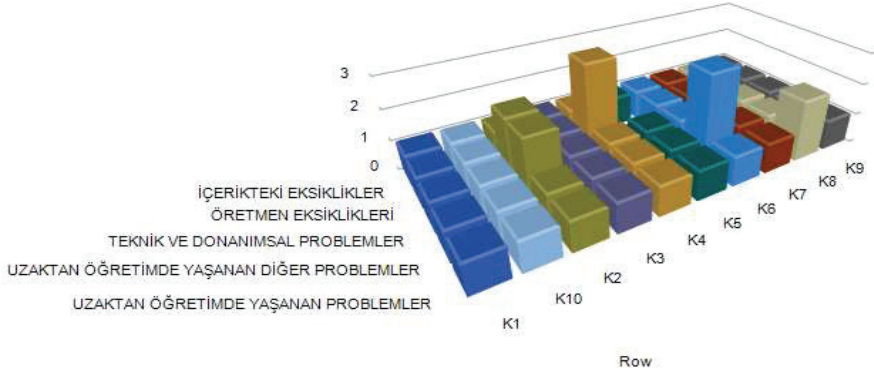
Tablo 2 incelendiğinde; katılımcıların beşi erkek, beşi kadın olduğu görülmektedir. Öğrencilerden beşi liseye, diğer beşi farklı kademelere gitmekte, yedisi il merkezi, üçü ilçe merkezinde bulunan okula gitmekte, yedisi Zoom uzaktan eğitim platformunu kullanmaktadır.

2.2. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu önceden hazırlanan sorular çerçevesinde yeri geldiğinde ek soruların sorulduğu, soruların sırasının değiştirilebildiği, detaylı inceleme yapma şansının bulunduğu bir görüşme türüdür (Aktaş, 2019). Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmanın alt problemlerine yanıtlar alınabilecek biçimde hazırlanmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan form bir ortaokul 6. Sınıf öğrencisine soruların anlaşılabilir olup olmadığını anlamak için okutulmuş ardından da alanında uzman iki öğretim üyesince incelenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formuna, elde edilen geri bildirimlerin ardından son hali verilmiştir. Görüşme sırasında araştırmacı, olgu ile ilgili derinlemesine bilgi elde etmek için öğrencilere sonda soruları yöneltmiştir. Sonda soruları, özellikle katılımcıların cevapları yetersiz olduğu anda onlardan yanıt alabilmek için yöneltmiştir. Görüşme formu hazırlandıktan sonra ikinci araştırmacı önceden belirlenen öğrenciler ile whatsapp ya da zoom uygulamaları üzerinden 1,2,3. Katılımcı ile 30 dakika, 4. Katılımcı ile 32 dakika, 5,6. Katılımcı ile 33 dakika, 7,8. katılımcı ile 34 dakika ve 9 ve 10. katılımcı ile 35 dakika süren görüşmeler yapmıştır. Nitel görüşme katılımcılarla açık uçlu sorular çerçevesinde yüz yüze veya telefonla gerçekleştirilebilir (Creswell, 2014). Görüşme farklı biçimlerde olabilir; telefon, e-mail veya internet, yüz yüze, online grup şeklindedir (Creswell, 2014).

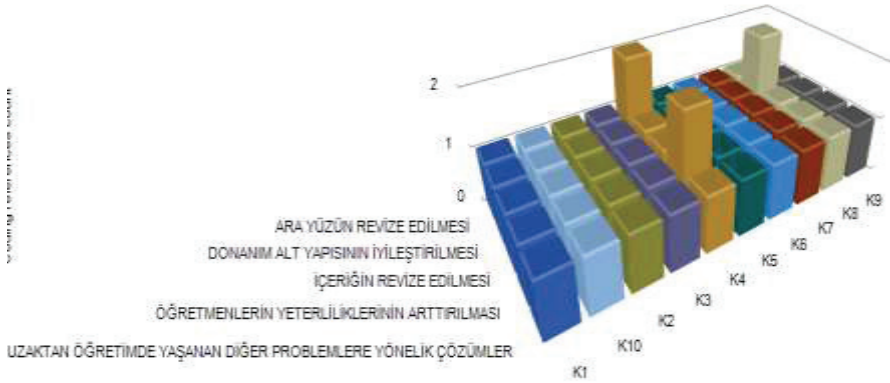
2.3. Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen verilerin yorumlanması için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde amaç elde edilen verileri kavram ve temalar bağlamında bir arada sunarak okuyucunun anlayacağı hale getirmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada görüşme soruları irdelenerek derin bir anlayış elde edilmesi istenmiştir. İçerik analizinde; araştırmacılar tarafından veriler çözümlenerek bir dizi olgu ile ilgili kapsamlı temalar oluşturana kadar gidilir ve veriler toplanır (Creswell, 2014). Elde edilen veriler Nvivo 9.2 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Görüşme soruları analiz edilerek uzaktan öğretimde yaşanan sorunları gösteren temalar Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Uzaktan öğretimde yaşanan problemlerle ilgili temalar.

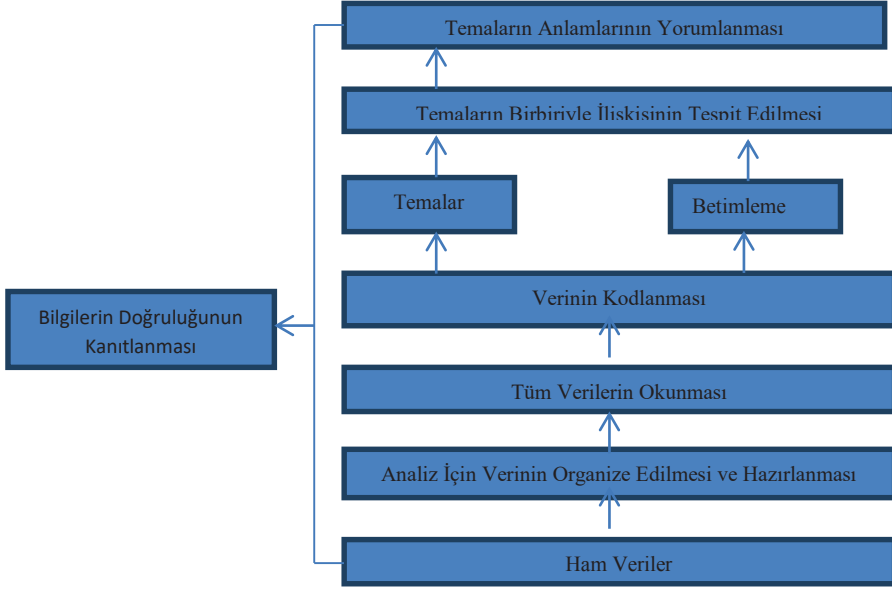
Uzaktan öğretimde yaşanan problemlere yönelik çözüm önerilerini gösteren temalar ise Şekil 3’de verilmiştir.

Şekil 3. Uzaktan öğretimde yaşanan problemlerin çözümüne yönelik temalar.

2.4. Geçerlilik ve Güvenirlik

Nitel bir araştırmada geçerlilik; araştırmanın işlem basamakları ayrıntılı bir şekilde ifade edilmesidir. Nitel bir çalışmada elde edilen verilerin nasıl elde edildiğinden yorumlanmasına kadar geçen işlem basamaklarının ayrıntılı bir şekilde açıklanması geçerliliğin önemli kanıtıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Şekil 4’de nitel verilerin analiz basamakları gösterilmiştir.

Şekil 4. Nitel araştırmada verilerin analizi (Creswell, 2014: 249).

Analiz için ham veriler okundu, veriler program aracılığıyla kodlandı, ilişkili olan kavramlar temalar çerçevesinde birleştirildi ve sonunda okuyucunun anlayacağı şekilde raporlandı. Geçerlilikte bulguların doğru ve adım adım okuyucuya açıklanması gerekmektedir (Creswell, 2014). Tüm görüşmeler başlamadan önce gerekli izinler alınmıştır. Görüşme esnasında veriler olduğu şekliyle not edilmiş ve raporlamada yanıtlar olduğu şekliyle yansıtılmıştır.

Güvenirlilik; aynı verilerin farklı kodlayıcılar tarafından kodlanarak aynı temalara ulaştırılmasıdır. Güvenirlilik göstergesi olarak farklı proje ve farklı araştırmacılar tarafından kodlarla ilgili tutarlı yanıtlar verilmesidir (Creswell, 2014). Veriler iki alan uzmanı tarafından kodlar açısından incelenmiştir.

Araştırma Etiği

“Öğrencilerin Covid 19 Sürecinde Uzaktan Eğitim İle İlgili Yaşadığı Sorunlar ve Olası Çözüm Yolları” isimli çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Çalışmanın Etik İzni; Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Etik Kurulu'nun 21.09.2021 tarih ve 561 sayılı kararı ile alınmıştır (Ek 1).

3. Bulgular

Görüşme sorularının ilk beşi uzaktan öğretimde yaşanan sorunları; diğer beşi ise bu sorunlara çözüm bulmaya yönelik olarak hazırlanmıştır.

Uzaktan Öğretimde Yaşanan Problemler Teması

Görüşme sorusu 1; “Uzaktan öğretim platformlarının (EBA, zoom...) ara yüzleri ile ilgili gördüğünüz sorunlar nelerdir? Açıklayınız” şeklindedir.

Bu soru analiz edildiğinde; Uzaktan Öğretimde Yaşanan Problemler teması oluşturulmuştur. Bu temada; ara yüzün karışık olması (N=4), teknik problemlerin yaşanması (N=4) ve yabancı dilde yazılması (N=3) kategorileri oluşturulmuş olup Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Uzaktan Öğretimde Yaşanan Problemler Teması, Kategoriler, Frekans ve Yüzdeler

Tema	Kategoriler	Görüş Sayısı (N)	Örnek Görüşler
Uzaktan Öğretimde Yaşanan Problemler	Ara yüzün karışık olması	4	"EBA açılış sayfası çok kalabalık (çok fazla renkli ve başlık var) ve dikkat dağıtıcı." (K8) "İlk başlarda kullanmakta zorlanıyorduk. Butonların yerleri karışık." (K3)
	Teknik problemlerin yaşanması	4	"Öğretmenlerimiz bizlere oradan ödevlendirmeler yapıyor. Yaptığımız ödevler tamamlanmadı olarak görünüyor. EBA’da derse hemen katıl dediğimizde hemen katılmıyoruz, biraz bekletilip öyle alınıyoruz. Bu da derse geç girmemize sebep oluyor. Biz EBA’dan çok ders yapmadık, orda fazla kişi olunca sistem bizi atıyordu." (K4)
	Yabancı dilde yazılması	3	"Okulumuzun almış olduğu kararla biz derslerimizi bir internet sitesi üzerinden yapıyoruz. Site gayet güzel, sürece uyumlu fakat tüm öğretmenler istenilen şekilde kullanamıyor. Kullandığımız sistem tamamen Türkçe olmadığı için bazı öğretmenlerimiz sorun yaşıyor...." (K1)

Konu İçeriğindeki Eksiklikler Teması

Görüşme sorusu 2; “Uzaktan öğretim platformlarında EBA vb.de verilen derste konu içeriği ile ilgili gördüğünüz sorunlar nelerdir? Açıklayınız.” şeklindedir.

Bu soru analiz edildiğinde; Konu İçeriğindeki Eksiklikler teması oluşturulmuştur. Bu temada; derslerin sıkıcı olması (N=5), içerik yetersiz (N=3), içerik uyumsuz (N=1) ve içerik uzun (N=1) kategorileri oluşturulmuş olup Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Konu İçeriğindeki Eksiklikler Teması, Kategoriler, Frekans ve Yüzdeler

Tema	Kategoriler	Görüş Sayısı (N)	Örnek Görüşler
Konu İçeriğindeki Eksiklikler	Derslerin sıkıcı olması	5	"Konu içerikleri can sıkıcı. Dinlerken sonunu getirmiyorum kesip çıkıyorum. Ne bileyim beğenmiyorum." (K10) "Konu anlatımları ya çok kısa ya da gereğinden fazla anlatımı var. Kısa olmalı ancak önemli ve püf noktaları vermeli. Ben o konuyu dinleyince kolayca anlayabilmeliyim." (K7)
	İçerik yetersiz	3	"Bazı konu anlatımları az içeriğe sahip. Etkinlikleri az oluyor. Sadece bir etkinlik koyuyorlar hemen yapıyorsun, bitiyor. Yetersiz oluyor." (K2) "Biraz daha ayrıntılı olması gerekiyor. İçerikleri biraz az gibi. Bazı derslerin konuları olmuyor, eksik...." (K3)
	İçerik uyumsuz	1	"Testlerde işlemediğimiz konulardan da soru oluyor bazen. Test arasından 3 soru falan işlemediğimizden çıkıyor..." (K6)
	İçerik uzun	1	"... Dinleyemiyordum İngilizce derslerini. Konu anlatımları biraz uzun geliyordu." (K9)

Öğretmen Eksiklikleri Teması

Görüşme sorusu 3; "Uzaktan öğretim platformlarında (EBA, zoom...) ders anlatan öğretmenlerin ders anlatması ile ilgili gördüğünüz sorunlar nelerdir? Açıklayınız." şeklindedir.

Bu soru analiz edildiğinde; Öğretmen Eksiklikleri teması oluşturulmuştur. Bu temada; öğretmenler yetersiz (N=3), öğrenciyi yeterince tanıyamama (N=1), kullanılan yöntem yetersiz (N=4), gereğinden fazla anlatma (N=1), dersin uygun zamanda işlenmemesi (N=2), ders anında öğretmenlerin ses ve görüntüsünü kapatması (N=1) şeklinde kategoriler oluşturulmuş olup Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen Eksiklikleri Teması, Kategoriler, Frekans ve Yüzdeler

Tema	Kategoriler	Görüş Sayısı (N)	Örnek Görüşler
Öğretmen Eksiklikleri	Öğretmenler yetersiz	3	"...Kullandığımız sistem yüz yüze olmayıp öğrenciler öğretmenleriyle sohbet (chat) bölümünden iletişim kurdukları için, teknolojiyi kullanmayan öğretmenler öğrenci soru ve isteklerini hiç dikkate almadan sadece ders anlatıp bitiriyorlar." (K1)
	Öğrenciyi yeterince tanıyamama	1	"... Özellikle ilk defa dersimize giren öğretmenlerin anlattığı konuyu anlamak zor oluyor. Çünkü o bizi biz de onu tanımıyoruz. Eksiklerimizi bilmiyor. Sadece dersi anlatıp dersi bitiriyor.." (K7)
	Kullanılan yöntem yetersiz	4	Türkçe dersinde sadece kitaptaki etkinlikleri yapmak, metin okumak sıkıcı oluyor. Bu ders uzaktan eğitime uygun hale getirilmeli." (K4)
	Gereğinden fazla anlatma	1	"Güzel ama bazı hocalar derste genellikle test çözdürüyor. Dersin 4'te 3'ü test çözmekle geçiyor. Bazı hocalar çok detaylı anlatıyor, sınavda çıkmayacak konuları anlatıyor. Bazıları da çok yazı yazdırıyor." (K6)
	Dersin uygun zamanda işlenmemesi	2	"...Beden eğitimi dersinin sabah ilk saatlerde olması derse katılımımı güçleştiriyor. Biraz daha ilerleyen saatlerde olmalı." (K4)
	Ders anında öğretmenin ses ve görüntüsünü kapatması	1	"Bizim zoom üzerinden yaptığımız İngilizce derslerinde öğretmenimiz herkesin sesini kapattığı için bize söz hakkı gelene kadar beklemek zorunda kalıyoruz, merak ettiğimiz şeyleri o anda soramıyoruz. Bazı öğretmenler görüntülerini açmıyorlar, o zaman da derse dikkatimi veremiyorum, bazıları da bizlere açtırmıyorlar bu da ekran açık ama dersi dinleyen dinlemeyenin kim olduğunu belirsiz kılıyor..." (K4)

Bağlantıda Yaşanan Problemler Teması

Görüşme sorusu 4; "Uzaktan öğretim platformlarında (EBA, zoom...) ders işlerken teknik ya da donanım altyapısı ile ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir? Açıklayınız." şeklindedir.

Bu soru analiz edildiğinde; Bağlantıda Yaşanan Problemler teması oluşturulmuştur. Bu temada; internet bağlantısının kesilmesi (N=10), internet paketinin yetmemesi (N=1) ve elektrik kesintisi (N=1) kategorileri oluşturulmuş olup Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Bağlantıda Yaşanan Problemler Teması, Kategoriler, Frekans ve Yüzdeler

Tema	Kategoriler	Görüş Sayısı (N)	Örnek Görüşler
Bağlantıda yaşanan Problemler	İnternet bağlantısının kesilmesi	10	<p>"İnternet bağlantısında çoğu zaman problemler yaşadım örnek verecek olursam ders anında internet bağlantısı gidiyor sonrasında çoğu zaman beklediğimiz oluyordu. Bilgisayarın başında sürekli beklemek zorunda kalıyordum." (K10)</p> <p>"İlçe merkezinde yaşıyoruz ancak internet altyapısı olmadığı için internet erişimim kısıtlı, Türk Telekom'un sağladığı 8GB'ı sadece EBA'ya girişte faydalanıyoruz. Ancak derslerde EBA'ya girdikten sonra Zooma yönlendiriyor. Bu yüzden 8GB'ı kullanamıyoruz. Maddi olarak sürekli internet paketi alacak durumda değiliz. Bu yüzden derslere girmem daha da zor oluyor." (K8)</p> <p>"Aynı anda konuştuğumuz zaman çok ses oluyor, donmalar oluyor. İnternet sıkıntısı oluyor. Hocaya sorduğumda onda donma olmazken ben de kopmalara oluyor. Tekrar girmek için uğraştığımda da zaman kaybediyorum. Ders saati yarım saat olduğu için bazen ders tamamlanmadan kapanma olabiliyor." (K5)</p> <p>"Benim yoktu ama evde 3 kişi derslerimize girdiğimiz için internet kopuyordu. Bağlantı kesiliyordu. Bazı arkadaşlarımın kamerası yoktu. Araştırmacı: Arkadaşlarının kamerasının olmaması ne tür sorunlara yol açıyordu? Mesela matematik defterine bir şey çizdik, onlar gösteremiyordu. Ya da mesela görüntüsü sesi olmayanların, kapatanların dersi dinleyip dinlemediği belli olmuyordu. Bazen herkes sesini açıyor ve çok gürültü oluyordu." (K9)</p>
	İnternet paketinin yetmemesi	1	<p>"...internet paketim yetmiyor. Çünkü bir ders 30 dk sürüyor. Bu nedenle birçok dersi işlediğimiz zaman internet kotamı bitiriyor. Bittiğinde de babam hemen alamıyor. Maddi durumdan dolayı." (K7)</p>
	Elektrik kesintisi	1	<p>"...Sürekli elektrik kesiliyor. Telefonla bildiriyoruz gelip yapıyorlar sonra yine arızalanıyor. Öyle olunca ders işleyemiyoruz" (K2)</p>

Uzaktan Öğretimde Yaşanan Diğer Problemler

Görüşme sorusu 5; "Uzaktan öğretim platformları (EBA, zoom...) ile ilgili sizi rahatsız eden başka hangi yönler bulunmaktadır? Açıklayınız." şeklindedir.

Bu soru analiz edildiğinde; Uzaktan Öğretimde Yaşanan Diğer Problemler teması oluşturulmuştur. Bu temada; öğretmenlerin dersi iyi anlatamaması (N=1), güvenlik ihlali (N=1), dersin tanımlanmaması (N=1), problem yok (N=1), sıkıcı olması (N=1), aile hoşnutsuzluğu (N=2), uzaktan eğitimin faydasız olması (N=2), fiziksel problemler (N=1) ve platformun dilinin yabancı olması (N=1) şeklinde kategoriler oluşturulmuş olup Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Uzaktan Öğretimde Yaşanan Diğer Problemler Teması, Kategoriler, Frekans ve Yüzdeler

Kategoriler	Görüş	
	Sayısı (N)	Örnek Görüşler
Öğretmenlerin dersi iyi anlatamaması	1	"...Tek sorun bazı öğretmenlerin dersi anlatamaması, soru çözememesi ve tüm bunlar içinde uzaktan eğitimi bahane etmesi." (K1)
Güvenlik ihlali	1	"...Mesela benim adımları kullanarak başka birisi derse girmişti. Derste adımları kullanarak kötü şeyler yazmış, benim adımları kullanarak yazışmalar yapmış." (K3)
Uzaktan Öğretimde Yaşanan Diğer Problemler		
Dersin tanımlanmaması	1	"Bazı hocalarımız EBA'ya ders tanımlamamış oluyor. Bu durumda Zoom üzerinde ki ID'nin doğrulanmamış olmasına sebep olduğu için derse giriş yapamıyoruz." (K4)
Problem yok	1	"Yok, bence güzel. Platformda güzel, Zoomdan yaptığımızda da iyiydi." (K2)
Sıkıcı olması	1	"Arkadaşlarımla oyun oynayamıyordum. O yüzden pek eğlenceli geçmiyordu. Onları göremiyordum. Öğretmenim görsel bir şeyler yapamıyordu. Mesela fende bir deney yapsa, o yüzden pek verimli geçmiyordu." (K9)

	Aile hoşnutsuzluğu	2	"... Bazen evdekiler derse girmemde rahatsızlık verdiği oluyor. Çünkü oyun ve başka sitelere girdiğimi düşünüyorlar. Annem bu nedenle yüz yüze eğitimi çok istiyor. Bir de gözümüze zarar verdiği ni söylüyor." (K5)
			"Okula gitsek daha iyi olurdu. Çünkü ailem bu şekilde ders yapmamızın faydalı olmadığını söylüyor. İnternete girdiğim zaman annem sürekli kontrol ediyor. Oyun sitelerine girerim diye sürekli beni uyarıyor." (K6)
Uzaktan Öğretimde Yaşanan Diğer Problemler	Uzaktan eğitimin faydasız olması	2	"Uzaktan eğitim platformları değil kendisi rahatsız ediyor. Çünkü derse giremediğim için hiçbir şey öğrenmeden 12. Sınıfa geçiyorum. Gelecek sene üniversite sınavı var ve ben gelecek kaygısı yaşıyorum." (K7)
			"...sanki eğitim almıyormuşuz gibi. Pek faydalı olduğunu düşünmüyorum. Çünkü matematik dersinde üçgen sorusunu öğretmenime sordum bana anlattı. Üç kere anlattı ama anlamadım. Öğretmenin yine anlattı sonunda anlamamama rağmen anladım dedim. Bu da iyi olmadı." (K8)
	Fiziksel problemler	1	"Bel, boyun, sırt ağrılarım oluyor ekran karşısında oturmaktan..." (K6)
	Platformun dilinin yabancı olması	1	"Zoom programının İngilizce olması. Derste devamlı Zoomu kullanıyoruz. Zoom İngilizce yazılmış. Birçok yerini anlamıyorum. Bu da ders anında çıkan uyarılara yerinde basmazsam dersten atıyor. Tekrar bağlanmaya çalışıyorum. Bağlandığımda ders bitmiş oluyor" (K10)

Uzaktan eğitimde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri ile ilgili içerik analizi;

Ara Yüzün Revize Edilmesi Teması

Görüşme sorusu 6; "Uzaktan öğretim platformlarının (EBA, zoom...) ara yüzleri ile ilgili gördüğünüz sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir? Açıklayınız." şeklindedir.

Bu soru analiz edildiğinde; Ara Yüzün Revize Edilmesi teması oluşturulmuştur. Bu temada; ara yüzün sade olması (N=2), ara yüzün tanıtılması (N=2), memnuniyet anketinin olması (N=2) ve ara yüzün Türkçe olması (N=5) şeklinde kategoriler oluşturulmuş olup Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Ara Yüzün Revize Edilmesi Teması, Kategoriler, Frekans ve Yüzdeler

Tema	Kategoriler	Görüş Sayısı (N)	Örnek Görüşler
Ara Yüzün Revize Edilmesi	Ara yüzün sade olması	2	"EBA ya girişler daha kolay hale getirilebilir." (K 10) "Ara yüz daha sade olabilir. Daha çok çocuklar içinmiş gibi bir görüntüsü var gençleri de düşünmek gerekir." (K8)
	Ara yüzün tanıtılması	2	"Öğretmenimiz "Sorusu olan el kaldırsın" dediğinde nasıl el kaldırılacağını bilmeyenler el kaldıramıyor. Tüm sesleri kapatan öğretmenimiz sesi açmak için istek gönderdiğinde anlaşamıyor. Ara yüz öğretilmeli." (K4) "Sorun göremiyorum. Ancak bazı yerleri kullanmayı bilmiyorum. Kafam karışıyor. Bazen rastgele basınca dersten atılıyorum. Tekrar girmeye çalışıyorum ama iş işten geçiyor. Bu nedenle uygulama bize anlatılmalı" (K5)
	Memnuniyet anketinin olması	2	"Microsoft Teams'de ders bitikten sonra bu derste görmüş olduğunuz sorunlar nelerdir?" Diye bir anket sayfası çıkıyor“ seste yankı var mı? Seste sorun var mı? “ diye anket yapıyor. Memnuniyet anketi dolduruyoruz. Genel olarak sorun olmadığı için çoğunlukla da doldurmuyorum. Ayrıca öğretmenlerimiz dersin kaydını alıp ders bitiminde bizimle paylaştıkları için anlamadığım yerleri sonrasında açık izliyorum." (K2)
			"Geri bildirimler olmalı. Bize bu programın beğenmediğiniz yerleri var mı diye sorarak bu cevaplarımızı dikkate alması gerekiyor." (K3)
	Ara yüzün Türkçe olması	5	"Sistemin dilinin Türkçe' ye çevrilmiş olması hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin kullanımını kolaylaştırır. Ayrıca biraz daha sadeleştirilip, basit hale getirilmesi gerekiyor." (K1) "Ara yüz yabancı dilde olduğu için anlayamıyorum. Ara yüz Türkçe yapılırsa daha kullanışlı olabilir. (K7)

İçeriğin Revize Edilmesi Teması

Görüşme sorusu 7; “Uzaktan öğretim platformlarında EBA ve vb.de işlenen dersin konu içeriği ile ilgili gördüğünüz sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir? Açıklayınız.” şeklindedir.

Bu soru analiz edildiğinde; İçeriğin Revize Edilmesi teması oluşturulmuştur. Bu temada içeriğin sadeleştirilmesi (N=4), içeriğin uyumlu olması (N=2) ve içeriğin zenginleştirilmesi (N=4) şeklinde kategoriler oluşturulmuş olup Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. İçeriğin Revize Edilmesi Teması, Kategoriler, Frekans ve Yüzdeler

Tema	Kategoriler	Görüş Sayısı (N)	Örnek Görüşler
İçeriğin Revize Edilmesi	İçeriğin sadeleştirilmesi	4	"Bazı derslerde çok fazla konu var. İzlemek istiyorum ama sonunu getirmeden bıkiyorum. Azaltılmalı bence." (K1) "Konu anlatım videoları biraz daha kısa tutularak çekilmeli. Sorular bazen o kadar uzun oluyor ki ekrana sığmıyor, biraz daha kısa sorular sorulmalı." (K4) "EBA’da konuların bazıları çok fazla uzun sıkılıyorum. İçerik azaltılabilir." (K8)
	İçeriğin uyumlu olması	2	"Testlerde işlemediğimiz konulardan soru çıkması sanırım hocamızla ilgili bir sorun" (K6) "Konuyu dinleyince hemen anlayabileceğim şekilde ve günlük yaşamla örneklendirerek anlatılırsa daha verimli olur." (K7)
	İçeriğin zenginleştirilmesi	4	"...Ancak içeriğin, resimlerin, grafiklerin az olduğunu düşündüğüm için içerik uzmanlar, öğretmenlerimizle zenginleştirilebilir." (K1) "... İçeriği biraz daha ayrıntılı olabilir. Konular biraz daha ayrıntılı işlenebilir. İşlenen konuda daha ayrıntıya girilmeli. Açıklayıcı bir şekilde anlatılmalı. Örnek etkinlikler her konudan sonra pekiştirme amaçlı artırılabilir." (K3)

Öğretmenlerin Yeterliliklerinin Arttırılması Teması

Görüşme sorusu 8; “Uzaktan öğretim platformlarında (EBA, zoom...) ders anlatan öğretmenlerin ders anlatması ile ilgili gördüğünüz sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir? Açıklayınız.” şeklindedir.

Bu soru analiz edildiğinde; Öğretmenlerin Yeterliliklerinin Arttırılması teması oluşturulmuştur. Bu temada; dersin uygun zamanda işlenmesi (N=1), öğretmen eğitimi (N=6) ve yöntem çeşitliliği (N=4) şeklinde kategoriler oluşturulmuş olup Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlerin Yeterliliklerinin Arttırılması Teması, Kategoriler, Frekans ve Yüzdeler

Tema	Kategoriler	Görüş	
		Sayısı (N)	Örnek Görüşler
Öğretmenlerin Yeterliliklerinin Arttırılması	Dersin uygun zamanda işlenmesi	1	"Bazı dersler bizlere sorulup o zamanda yapılırsa iyi olur" (K4)
	Öğretmen eğitimi	6	"Öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar giderilmeli. Bazı öğretmenlerimiz teknolojik olarak kendisini geliştirmeli, çağa uyum sağlamalı." (K1) "Öğretmenlerimizden birçoğu ders işlediğimiz programları iyi bilmiyor. Bu da ders sırasında zaman kaybına neden oluyor. Bu platformları öğretmenlerimiz öğrenmeli" (K2) "...Öğretmenlerimiz tüm sesleri kapatmak yerine istediğimiz zaman söz hakkı alabilmemizi sağlamalı. Birde onlarda programı tam yapamıyor. Öğretmenlerim bu programı öğrenmeli..." (K4) "Öğretmenler sürekli farklı uygulamalar yaptırın. Oyunlu etkinlikler, yarışmalı etkinlikler olabilir. Böylece sıkılmam." (K10) "Yazı yazdırmak yerine internetten bir konu açıp dersi dinletebilir. Yani bazı yaptıkları şeyler bizim sıkılmamıza sebep oluyor. Başka etkinlikler yaptırma iyi olur." (K6)
	Yöntem çeşitliliği	4	"...Farklı öğretmenler değil bizi iyi tanıyan öğretmenler derse girebilir. Uzaktan eğitimi daha verimli hale getirecek öğretmenler olmalı. Çünkü bu öğretmenler bizi sıkıyor. Güzel şeyler yapıyor. Etkinlikler fazla olursa ve değişik iyi olur." (K7)

Donanım Alt Yapısının İyileştirilmesi Teması

Görüşme sorusu 9; "Uzaktan öğretim platformlarında (EBA, zoom...) ders işlerken teknik ya da donanım altyapısı ile ilgili yaşadığınız sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir? Açıklayınız." şeklindedir.

Bu soru analiz edildiğinde; Donanım Alt Yapısının İyileştirilmesi teması oluşturulmuştur. Bu temada; elektrik kablolarının yenilenmesi (N=1), internet kotasının artırılması (N=1) internet alt yapısının iyileştirilmesi (N=9) şeklinde kategoriler oluşturulmuş olup Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Donanım Alt Yapısının İyileştirilmesi Teması, Kategoriler, Frekans ve Yüzdeler

Tema	Kategoriler	Görüş Sayısı (N)	Örnek Görüşler
Donanım Alt Yapısının İyileştirilmesi	Elektrik kablolarının yenilenmesi	1	"Yaşanan elektrik kesintileri için kablolar yenilenebilir." (K2)
	İnternet kotasının artırılması	1	"...İnternet kotasının ücretsiz olması lazım." (K8)
	İnternet alt yapısının iyileştirilmesi	9	"İnternet altyapısının güçlendirilmesi. Bunun için kablolar yenilenmeli veya kablosuz bağlantı yapma şansının verilmesi gerekir. Bunun için devlet tarafından kaynaklar ayrılmalıdır." (K10) "Bir tek derslere girememe sorunu oluyordu. Ne tür bir çözüm olur bilemiyorum. Ancak hatlar güçlendirilerek bu sorun çözülebilir. Bir de şunu söyleyeyim; devletin en üst kesimi bu sorunlardan haberdar olması çok önemlidir. Böylece gerekli destek anında sağlanır." (K3) "...İnternet kotasının ücretsiz olması lazım." (K8) Altyapı sorunu giderilmeli ya da Tük Telekom’un sağladığı internet paketi sadece EBA’ya yönelik olmamalı Zoom’dan da derse girdiğimiz için." (K7)

Uzaktan Öğretimde Yaşanan Diğer Problemlere Yönelik Çözümler Teması

Görüşme sorusu 10; “Uzaktan öğretim platformları (EBA, zoom...) ile ilgili sizi rahatsız eden diğer sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir? Açıklayınız.” şeklindedir.

Bu soru analiz edildiğinde; Uzaktan Öğretimde Yaşanan Diğer Problemlere Yönelik Çözümler teması oluşturulmuştur. Bu temada; öğretmen eğitimi (N=1), ailelerin dersi izleyebilmesi (N=1), aktivitelerin çeşitlendirilmesi (N=4), dersin tanımlanması ile ilgili öğretmene uyarı gelmesi (N=1), güvenlik programlarının yapılması (N=1), problem yok (N=1) ve platformun Türkçe olması (N=1) şeklinde kategoriler oluşturulmuş olup Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Uzaktan Öğretimde Yaşanan Diğer Problemlere Yönelik Çözümler
Teması, Kategoriler, Frekans ve Yüzdeler

Tema	Kategoriler	Görüş Sayısı (N)	Örnek Görüşler
Uzaktan Öğretimde Yaşanan Diğer Problemlere Yönelik Çözümler	Öğretmen eğitimi	1	"Okulumuza daha nitelikli, teknolojiyi kullanabilen öğretmenlerin alınması gerekiyor. Eskiden olduğu gibi; okulumuza sınavla öğretmen alınmalı. Ya da öğretmenler eğitilmeli." (K1)
	Ailelerin dersi izleyebilmesi	1	"Bilgisayardan derse girdiğimde annemin gözlerinin üzerimde olması beni rahatsız ediyor. Bunun için benim derse girdiğimde ekranımda ne görünüyorsam annemin de cep telefonunda görünebilir. Böylece ben de rahatlarım." (K5)
	Aktivitelerin çeşitlendirilmesi	4	"Okula gitsek daha iyi olurdu. Çok oturuyorum bu sebeple belim ağrıyor. Bunun için sadece oturarak ders yapmak yerine başka aktivitelerde verilebilir. Yapılan dersler hep oturarak dinlememizi gerektiriyor." (K6)
	Dersin tanımlanması ile ilgili öğretmene uyarı gelmesi	1	"Uzaktan eğitim platformları ile ilgili bir rahatsızlığım yok ancak uzaktan eğitimin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Asla okulda yapılan yüz yüze eğitimin yerini tutmaz. Pandemiye mecbur kaldık dersi bilgisayardan yaptık. Ders konuları farklı şekilde verilirse belki faydalı olur" (K8)
	Güvenlik programlarının yapılması	1	"Aslında canlı dersler 3D (3 boyutlu) bir ortamda yapılabilirdi. 3 boyutlu bir ortamda olsaydı arkadaşlarımla oyun da oynayabilirdim." (K9)
	Problem yok	1	"Öğretmenlerimiz EBA' da ders programı hazırlayıp, hatırlatmayı açmalılar. Böylelikle derse girememe gibi bir sorunumuz kalmaz. Öğretmenlerimiz eğer dersi tanımlamazlarsa telefonlarına uyarı gelebilir..." (K4)
Platformun Türkçe olması		"Güvenlik açısından geliştirilmeli. Başkasının benim bilgimi kullanamayacağı şifreleme getirilmeli. Başka bir kişi benim yerime derse girememeli. Bunun için program uzmanları güvenlik programları yapabilir." (K3)	
		"Bir sorun yok." (K2)	
		"Zoom programına Türkçe dil eklenmeli." (K10)	

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın birinci problemi; “Öğrencilerin uzaktan eğitim ile ilgili yaşadığı sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Bulgular incelenecek olursa; öğrencilerin kullandıkları uzaktan öğretim platformunun ara yüzünün karmaşık olması (Karbeyaz ve Kurt, 2020; Arslan vd., 2021), ders anında teknik problemlerin yaşanması, kullanılan platformun yabancı dilde yazılması sorun olarak gösterilmiştir. Bu bulgu alanyazınla uyumludur. Nitekim kimi araştırmada arayüzün karmaşık ya da zor olduğu keşfedilmiştir.

Derslerin sıkıcı olması, kullanılan içeriğin yeterlive güncel olmaması (Karbeyaz ve Kurt, 2020; Arıcı, 2021; Bakırcı ve Kılıç, 2021), içeriğin konu başlıkları ile uyumsuz olması, içeriğin uzun olması başka bir sorun olarak gösterilmiştir. Uzaktan öğretimde kullanılan içerik güncel ve yeterli değildir. Buna karşın Yüksel (2021) sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada EBA’da uzaktan öğretimde kullanılan içeriğin fazla olduğunu bulmuştur. Yüksel’in (2021) içeriği fazla bulmasının sebebi; çalışmada yararlandığı sınıf öğretmenlerine yönelik içeriğin fazla olmasından kaynaklanmış olabilir. Diğer disiplinler için bu sonuç farklı çıkabilir. Uzaktan öğretim öğrencilere sıkıcı gelmektedir (Karbeyaz ve Kurt, 2020; Yılmaz, Mutlu ve Doğanay, 2020; Arslan vd., 2021). Uzaktan öğretim öğrencinin zihnini yorduğu için bir zaman sonra onların derse odaklanamamasına sebep olmaktadır (Bakırcı ve Kılıç, 2021; Çilek vd., 2021; Karacaoğlu vd., 2021; Yüksel, 2021). Karbeyaz ve Kurt (2020) yaptığı bir çalışmada uzaktan öğretimde kullanılan içeriğin öğrencilere sıkıcı geldiğini bulmuştur. İçerik güncel değildir (Arıcı, 2021).

Bu platformu kullanarak ders anlatan öğretmenlerin platformu yeterince tanıyamaması, öğretmenlerin öğrencisini tanımaması, öğretmenlerin kullandığı yöntem ve tekniklerin yetersiz olması, öğretmenlerin iyi ders anlatamaması, dersin uygun zamanda işlenmemesi, ders anında öğretmenlerin görüntü ve sesini kapatması ile dersin daha sıkıcı hale gelmesi başka sorunlar olarak gösterilmiştir. Uzaktan öğretim platformlarını kullanan öğretmenler, platformu yeterince bilmemektedir (Arıcı, 2021; Mansur, Jumadi, Mastur, Utama ve Prastitasari, 2021; Yüksel, 2021). Öğretmen kamerasını kapatmaktadır (Arslan vd., 2021). Uzaktan öğretim öğrencilere ilgisini çekmemekte, sıkıcı gelmektedir (Firdoussi vd., 2020; Karbeyaz ve Kurt, 2020). Uzaktan öğretim öğrenciyi yormaktadır (Arıcı, 2021). Uzaktan öğretim öğrenci beklentilerini yeterince karşılayamamakta, öğrenciler nitelikli deneyimler yaşayamamakta ve yeterince üretken olamamaktadır (Syauqi vd., 2020; Arıcı, 2021).

Öğrencilerin ders anında birden internet veya elektriğin kesilmesi, internet paketinin yetersiz kalması, ders sırasında başka kişilerin öğrenci yerine derse katılması ile güvenlik ihlalinin söz konusu olması, ailelerin bilgisayar başında bulunan öğrencisine başka sitelere girebileceği konusunda kuşku duyması başka sorunlar olarak gösterilmiştir. Uzaktan öğretimde birçok teknik problem yaşanabilmektedir (Karacaoğlu vd., 2021). Çilek vd. (2021) yaptıkları çalışmada uzaktan öğretimde internet bağlantısının kopmasını bir problem olarak göstermiştir. Al-Karaki, Ababneh, Hamid ve Gawanmeh (2021) yaptığı bir çalışmada öğrencilerin evlerinde internet alt yapısının yetersiz olmasından dolayı

ders bağlantısında birçok sorunla karşılaştıklarını bulmuştur. Uzaktan öğretimde internet hızının yavaş olması zaman kaybına neden olmaktadır (Mansur vd., 2021). Uzaktan öğretim sürecinde internet kotasının bitmesi aileler üzerinde ciddi ekonomik etkileri olmaktadır ve bu durum eğitimde fırsat eşitliğinin yeterince sağlanamamasına sebep olmaktadır (Yılmaz, Mutlu ve Doğanay, 2020; Arıcı, 2021; Karacaoğlu vd., 2021). EBA üzerinden verilen uzaktan öğretim, internet alt yapısının yetersiz olması nedeni ile yeterince verimli olamamaktadır (Karbeyaz ve Kurt, 2020; Arslan vd., 2021). Datt ve Singh (2021) bir çalışmada internet hızının bant genişliğinin yetersiz olmasından dolayı öğrencilerin derste geçişlerinin çok yavaş olduğunu bulmuştur. Ek olarak öğrencilerin ders anında bel ağrısı çekmesi bir problem olarak gösterilmiştir. Uzaktan öğretim ile öğrencilerde uyku problemi, beslenme bozukluğu meydana gelmektedir (Altena, Baglioni, Espie, Ellis, Gavriloff, Holzinger ve Riemann, 2020; Yılmaz vd., 2020; Arslan vd., 2021).

Araştırmanın ikinci problemi; “Öğrencilerin uzaktan eğitim ilgili yaşadığı sorunların çözümüne yönelik görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Bulgular incelenecek olursa; ara yüzün sade olması ve önceden ara yüzün öğrencilere tanıtılması, bu platformların kullanıcılarına yönelik memnuniyet anketinin sunulması, ara yüzün Türkçe olması kullanılan platformda karşılaşılan problemlere yönelik çözüm önerileri olarak bildirilmiştir. Kullanılan platformların öğrencilere sürekli geri bildirim vermesi önemlidir (Arıcı, 2021). İçeriğin konu başlıkları ile uyumlu olması, içeriğin zenginleştirilmesi içerikle ilgili sorunlara yönelik çözüm önerileri olarak bildirilmiştir.

Öğretmenlerin öğrencilerden geri bildirimler alarak dersi ona göre planlaması, öğretmenlere bu platformların kullanılmasıyla ilgili eğitim verilmesi, derste kullanılan yöntem ve tekniklerin çeşitlendirilmesi öğretmenlerden kaynaklı sorunlara yönelik çözüm önerileri olarak bildirilmiştir. Al-Karaki, vd. (2021) yaptığı bir çalışmada uzaktan eğitim platformları kullanıcılarına uzmanlar tarafından tanıtıcı bilgilerin verildiğini saptamıştır. Yapılan bir çalışmada öğretmenlerin uzaktan öğrenme platformlarında ders anlatırken kullandıkları yöntem ve teknikler konusunda kendilerini geliştirmeleri gerektiği bulunmuştur (Mansur vd., 2021). Uzaktan eğitimde kullanılan yöntem ve teknik çeşitlendirilmelidir (Arıcı, 2021; Yüksel, 2021). Öğretmenlerin ders esnasında kullanacakları ifadeleri özenle seçmesi gerekmektedir (Arıcı, 2021). Sürekli yaşanan kesintilerden dolayı elektrik ve internet kablolarının yenilenmesi, hatlardan kaynaklı sorunlara yönelik çözüm önerileri olarak bildirilmiştir. Online eğitimde alt yapı eksikliklerinin giderilmesi önemlidir (Arıcı, 2021). Öğrencilerin gördüğü dersi velilerin de görebilmesi için cep telefonlarına uygun programların üretilmesi, güvenlik ihlallerini engelleyecek programların olması karşılaşılan diğer sorunlara yönelik çözüm önerileri olarak bildirilmiştir.

Öneriler:

- Yönetici ve öğretmenlerin uzaktan eğitim platformunu iyi öğrenmesi için öncelikle bir seminer verilebilir. Sonrasında yöneticiler öğretmenlerin bazı derslerine girerek onlara dönütler verilebilir.

- Platformun ara yüzüne tanıtıcı bir kılavuz eklenebilir.
- Farklı uzaktan öğretim platformlarının ara yüzleri birbirlerine benzer şekilde yapılandırılabilir.
- Öğretmenler derslerinde uzaktan eğitime uygun eğitsel materyal kullanarak ve kameraları açarak öğrencilerin ilgisini sürekli canlı tutabilir.
- Öğretmen adaylarına uzaktan öğretim ile ilgili bir ders alması sağlanabilir.
- Düşük gelire sahip ailelere yönelik indirimli internet paket, devlet desteği vb. imkânlar sunulabilir.
- Uzaktan eğitimle ilgili yapılacak araştırmalar kamu veya özel kuruluşlarca fonlanarak bir proje kapsamında yapılabilir.
- Öğretmenlere ders esnasında kullanabilecekleri, öğrencileri pasif halden daha aktif bir hale getirecek yazılımlar üretilebilir.
- Bu araştırmada fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini ise öğrenciler oluşturmuştur. Başka araştırmacılar farklı yöntem ve örneklem grubu seçerek başka araştırmalar gerçekleştirebilir.

Kaynakça

- Aktaş, M.C. (2019). Nitel veri toplama teknikleri. O. Karamustafaoğlu ve H. Özmen (Editörler). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık, s.114-135'deki bölüm.
- Al-Karaki, J. N., Ababneh, N., Hamid, Y. ve Gawanmeh, A. (2021). Evaluating the effectiveness of distance learning in higher education during COVID-19 global crisis: *UAE Educators' Perspectives*. *Contemporary Education Technology*, 13(3), 1-16.
- Arıcı, B. (2021). Türkçe öğretmeni adaylarının Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenlerinin uzaktan (eba, zoom, meet vb.) programlar üzerinden yaptıkları canlı derslere ilişkin görüşleri. *TURAN-CSR International Scientific*, 13(49),238-246.
- Arslan, K., Görgülü Arı, A. ve Hayır Kanat, M. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde verilen uzaktan eğitim hakkında veli görüşleri. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 192–206. <https://doi.10.7816/ulakbilge-09-57-03>.
- Altena, E., Baglioni, C., Espie, C. A., Ellis, J., Gavriloff, D., Holzinger, B. ve Riemann, D. (2020). Dealing with sleep problems during home confinement due to the COVID-19 out break: practical recommendations from a task force of the European CBT-I academy. *Journal of Sleep Research*, *Journal of sleep research*, 29(4), e13052. <https://doi.org/10.1111/jsr.13052>.
- Bakırcı, H. ve Kılıç, K. (2021). Eğitim bilişim ağı video modüllerinin fen bilimleri dersinde kullanımına ilişkin sekizinci sınıf öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, 18(1), 685-705.

- Bandura, A. (2002). Growing Primacy of human agency in adaptation and change in the electronic Era. *European Psychologist*, 7(1), 2–16.
- Berg, G. V. D. (2020). Context matter: student experiences of interaction in open distance learning. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 21(4), 223-236.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design* (Edition 4). Washington: SAGE Publication.
- Çilek, A., Uçan, A. ve Ermiş, M. (2021). Pandemi sürecinde sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turan-Csr International Scientific*, 13(49), 308-323.
- Datt, G. ve Singh, G. (2021). Learners' satisfaction with the website performance of an open and distance learning institution: a case study. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 22(1), 1-20.
- Downey, A. M. (2021, Nisan 23). *Mourning our losses: Finding response (ability) within Covid-19*. Web: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/antistasis/article/view/31439> adresinden 23 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.
- Firdoussi, S. E., Lachgar, M., Kabaili, H., Rochdi, A., Goujdami, D. ve Firdoussi, L. F. (2020). Assessing distance learning in higher education during the COVID-19 pandemic. *Education Research International*, (13), 1-14. <https://doi.org/10.1155/2020/8890633>.
- Karacaoğlu, M., Karakuş, N., Esendemir, N. ve Ucuzsatar, N. (2021). Uzaktan eğitim üzerine bir araştırma: Türkçe öğretmenleriyle mülakatlar. *International Journal of Language Academy*, 9(1), 124-144.
- Karbeyaz, A. ve Kurt, M. (2020). Covid-19 sürecinde eğitim bilişim ağı (eba) ile ilgili öğretmen tutumları: Bir karma yöntem çalışması. *EKEV Akademi Dergisi*, 24(84), 39-66.
- Karbeyaz, A. ve Kurt, M. (2021). Okul dışı öğrenme ortamlarının öğretime katkısı hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşleri üzerine bir İnceleme. *İstanbul Journal of Social Science*, (29), 1-20.
- Mansur, H., Jumadi, Mastur, Utama, A. H. ve Prastitasari, H. (2021). The problem of distance learning during the covid 19 pandemic. *Ilkogretim Online - Elementary Education Online*, 20(4), 168-175.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2021, Nisan 23). *Eğitimde FATİH projesi*. Web: <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html> adresinden 23 Nisan 2021'de alınmıştır.
- Swan, K. (2002). Building learning communities in online courses: the importance of interaction. *Education, Communication and Information*, 2(1), 23–49.
- Syauqi, K., Munadi, S, ve Triyono, M. B. (2020). Students' perceptions toward vocational education on online learning during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 9(4), 881-886.

- Şahin, S. ve Avan, Y. (2020). Değişim yönetimi bağlamında türk eğitim denetim sistemindeki değişimlere ilişkin maarif müfettişlerinin görüşleri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 110-122.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (2021, Nisan 22). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*. Web: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden 22 Nisan 2021’de alınmıştır.
- UNESCO. (2021, Nisan 24). *COVID-19 Impact on Education*. Web: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> adresinden 24 Nisan 2021’de alınmıştır.
- Woo, Y., ve Reeves, T.C. (2007). Meaningful interaction in web-based learning: a social constructivist interpretation. *Internet and Higher Education*, (10), 15–25.
- Yeşilyurt, E. (2021). *Koronavirüs (Covid-19) Pandemisinin açık bir sistem olarak eğitime yansımaları*. INSAC International Congress on Scientific Developments for Social and Education Sciences Sempozyum.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E., Mutlu, H. ve Doğanay, G. (2020). *Veli algısına göre pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinin niteliği*. Konya: Palet Yayınları.
- Young, K. (1998). İnternet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology ve Behavior*, 1(3), 237–244.
- Yu, A. Y., Tian, S. W., Vogel, D., ve Kwok, R. (2010). Can learning be virtually boosted? an investigation of online social networking impacts. *Computers and Education*, 55(4), 1494–1503.
- Yüksel, E. A. (2021). Sınıf öğretmenlerinin Covid-19 salgını sürecinde çevrim içi ders-uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 291–303. <https://doi.10.7816/ulakbilge-09-57-11>.

